

NIRVANA – Dincolo de limitele sinelui

NIRVANA e eutopia contopirii cu Universul.

Dezmărginirea eului prin sacralitate și ritual deschide înspre comuniune și mister.

Despre limite și dincolo de ele...

În *Cuvântul de deschidere* publicat în caietul program, ca și în cel adresat direct publicului în seara zilei de duminică, 22 mai (a.c.) de către DAN DEDIU, directorul artistic al SIMN, apare clar formulat obiectivul acestei a XXVI-a ediții: realizarea unei sinteze între tendințele cele mai importante și de succes de până acum în structurarea festivalului și asumarea unei inițiative inovatoare (chiar și – s.n.) în plan internațional, pe scurt: sinteză și inovație. Aceste două fire roșii urmau a se împleti sau a-și da întâietatea în cele peste 20 de concerte și simpozioane ale acestei săptămâni cu două duminici (22-29 mai), o strategie care, purtând amprenta diferiților directori artistici din cei 25 de ani de ființare neîntreruptă a SIMN, a fost constant vehiculată și nu promitea neapărat o relansare care să marcheze începutul celui de-al doilea sfert de veac...

Și totuși s-a petrecut o delimitare-dezlimitare: printr-un declarat exercițiu de marketing, îndreptat și către o aprofundare a muzicii contemporane, Dan Dediu aduce în centrul atenției *conceptul limitelor* - care există și pentru a fi depășite. Mai aplicat, el inventează un supra-format al desfășurării programului generat de o *roza-vânturilor* cu „patru direcții tematice de a transcende obișnuitul, numite *eutopii*, locuri ale Binelui” pe care le etichetează cu puternice simboluri culturale preluate din mitologie, filosofie și literatura de marcă. O *roza-timpurilor* mai degrabă, având în vedere că eroul **Ulise** simbolizează timpul cultural al prezentului, personajul **Guliver** - călătoria în trecut, construcția **Matrix** - viitorul, prospectivul, iar conceptul **Nirvana** - eternitatea, atemporalul. De la prima luare de contact, cele patru etichete se arată atrăgătoare, crează interes și o anume fervoare a așteptărilor; ele reasază evenimentele într-una sau alta dintre măcile stilistice

imaginate sau anticipate. Patru tipuri de concerte, purtând simbolul-antecorespunzător: câte cinci din **Matrix** și **Nirvana**, șase din **Ulise**, și un mai consistent eșalon de șapte-**Guliver**.

În demersul consecvent de a stabili multiple corespondențe se înscrie și coordonarea (selectarea, repartizarea) evenimentelor din SIMN în raport cu cele (tot) 4 domenii de creație muzicală: simfonic, cameral, operă-film, muzică electronică. Spre completarea tabloului general al *Săptămânii*, Dan Dediu a amintit și alte teme care au modelat conținutul festivalului, precum compozitorul portretizat al acestei ediții: Anatol

Foto: Diana Rotaru

MaXeMa

Vieru, prezența în programe a compozitorilor tineri alături de cei consacrați, invitarea unor valoroși interpreți străini sau români din diaspora alături de muzicienii români în mod constant prezenți la SIMN ș.a.

Dincolo de limitele sinelui - Nirvana începe și încheie - în mod simbolic - festivalul.

Introducerea pe care Dan Dediu a făcut-o apoi concertului de deschidere a evidențiat aceeași paradigmă a limitelor și a încercărilor de a le atinge/depăși. În viziunea sa, chiar din acest prim **concert-Nirvana**, numărul patru (erijat în număr-matrice al SIMN-2016...) este în acțiune: *cele patru elemente* ar fi simbolizate într-o grupare de 3+1 astfel: instrumentele din trioul **MaXeMa** corespund aerului (care face flautul să sune), pământului (din care crește lemnul sonor al violei), apei (sugerată de glisarea pe corzile harpei), iar publicul, cu suflul de concentrare (combustia interioară)

în a primi în suflet oferta muzicală, ar ocupa poziția focului. Recunoaștem în această interpretare maniera avântată, neliniștită, dar neabătut-constructivă a compozitorului Dan Dediu, care și-a etalat și acum un preaplin de metaforizare și surprinzătoare redefiniri ale ductusului artistic al festivalului.

Primul *sine* chemat a se “deschide înspre comuniune și mister” a fost cel al japonezului **Toru Takemitsu**, lucrarea sa intitulată cu un vers dintr-un poem de Emily Dickinson “*And Then I Knew ‘Twas Wind*” fiind o alegere emblematică: vântul, manifestare a elementului primordial *aer*, sugerând aici atemporalul! Takemitsu preia cu o reverență formula de trio a lui Claude Debussy din Sonata Nr.2 pentru flaut, violă și harpă, din care își extrage chiar leit-motivul ascendent, obsesiv prin omniprezență, și plecând de la care compune un spațiu sonor modelat cu valuri lente, în țesături subțiri și tonuri suav-impresioniste: desfășurarea calmă, suplă chiar și în segmentele mai complexe armonice, atinge după un consistent traseu repetitiv un punct de la care sentimentul formei se retrage, atenția cedează în favoarea lăsării în voia reflexivului – o *quasi-transă*.

„Particulele eutopice” ale celor patru teme conceptuale nu apar însă de o manieră omogenă în toate piesele unui concert de un anume tip – aici *Nirvana* –, ele se găsesc cel mai adesea în coexistență, în alternanță sau confruntare. Astfel, în prima dintre cele trei părți ale nocturnelor-*Nachtstundenstücke* de **Alfred Zimmerlin** evoluția flautului-bas are o țesătură nervoasă, în timp ce agilitatea în împletirea ulterioară a liniilor instrumentale, dar și o neașteptată schimbare de model ritmic pregnant l-ar anunța mai degrabă pe *Gulliver cel epic*, dezvoltător. “Misterul nirvanic” este însă prezent în partea a doua, fiind favorizat de instalarea sunetelor lungi, care fundamentează mișcarea și stratificarea liniilor celor trei instrumente, precum și de cantilena incantatorie a flautului-bas, discret colorată microtonal și antrenând implicarea altor zone de rezonanță decât cele obișnuite. În partea finală, o neliniște interogativă – caracterizând mai degrabă un *Ulise* – reiese din formulări motivice în continuă dialogare sau completare, până la o reîntoarcere la zona reflexivă de la începutul lucrării – o reintrare în atemporal? Mai degrabă un parcurs de tip *viață*.

Un opus 87 din anul 2000 cu un titlu simplu: *Trio* ar putea induce în eroare; textul introductiv atenționează asupra “transformării complexității în simplitate” – de la *Thème complexe* la *Thème simple* – ca fiind procesul ce generează și organizează acest ciclu de opt mișcări, dar chiar titlurile acestora (cum ar fi: 6. “*Canon2: rythmique, cancrizans, per augmentationem, sul Perpetuum Mobile per Viola*”) vorbesc de la sine despre o disimulare/redefinire a simplității și o aglomerare a surselor-tehnicilor-temelor-cheilor de ascultare, care nu surprinde la **Dan Dediu**, compozitor prolific în virtutea unei imaginații sonore, dar și verbale, debordante. Căutând acum doar să identific „particulele eutopice” în acest demers componistic supra-ramificat și virtuos,

găsesc nu puține urme ale lui Gulliver (dacă ar fi numai incursiunile în tradițiile istorice), dar și traseele lui Ulise (spiritul de aventură, neconvenționalul), staticul Nirvanei (...dintr-un canon *enigmatic*...) sau aluzii la constructuri-Matrix (“blocuri și scări de marmură”). Deși a compus lucrarea pentru trioul **MaXeMa**, Dan Dediu evită să conlucreze cu trăsăturile familiare (“genetice”, cum le numește), tehnice și timbrale, ale ansamblului flaut-violă-harpă, preferând elementelor primordiale asociate celor trei instrumente aspectele lor aspre: după descrierea compozitorului, *aerul* trebuie să fie înțepător,

Dan Dediu

pământul rece, iar *apa* în formă solidă, de gheață. *Trio op.87* s-a dorit a fi “o *Pătimire hibernală* instrumentală. Un *remember* din epoca de gheață”, precizează el concludiv.

*

Interpreții primului concert din festival – doi elvețieni și un român-european – cântă de mulți ani împreună: flautistul **Matthias Ziegler** – un virtuoz, dar și un apreciat pedagog, și un inovator în domeniul flautelor, harpista **Xenia Schindler** – care trece, în activitatea ei, de la contemporan la medieval-renascentist cu grație, și violistul **Marius Ungureanu** – a cărui aplecare către creație și improvizație îi dă o așezată naturalitate și în zona contemporană. În acest program-*Nirvana*, de o diversitate acaparantă, fiecare din ei a avut momentele sale de strălucire solistică, etalând în formula camerală cote înalte de virtuozitate, expresivitate, rafinament. Închei cu un calambur-*seria* (serios): Sunând atât de aproape de *maxima*, Trio-ul elvețian **MaXeMa** ne-a încântat la maxim!

P.S. Am apreciat conceperea și realizarea-design a programului, a afişelor, precum și ocuparea unui perete întreg pentru afişarea evenimentelor la Universitatea Națională de Muzică București, care a devenit pentru această săptămână nava-amiral a festivalului.

Carmen CÂRNECI-CAVASSI